

- Шанда В.І., Лемешенко Ю.В., Маленко Я.В., Шанда Л.В. Проникнення, поширення рослин в угрупованнях//Охорона довкілля:екологічні,освітнянські,медичні аспекти (Мат-ли Всеукр. конф.,11-12грудня 1997р.)-Кривий Ріг:КДПІ, 1997.-С.51-52.
- Шанда В.І., Маленко Я.В. Передумови теорії сингенезу:Хаос як агрибут сингенезу//Рук. деп. Укр. ДНТБ, 01.12.95, №2544.- Ук.95.-9с.
- Шанда В.І., Маленко Я.В.Проблематика фіторекультивациї та сингенезу//Земельні ресурси України:рекультивација,раціональне використання та збереження.-Дніпропетровськ: ДДАУ, 1986. С.99-100.
- Шанда В.І., Ярков С.В., Маленко Я.В., Рева С.В. Загальні аспекти теорії розвитку рослинності //Проблеми фундаментальної екології:структура угруповань (Мат-ли I Всеукр. конф.)-Кривий Ріг: КДПІ, 1996.-частина I.-С.30-31.
- Шеляг-Сосонко Ю.Р., Крисаченко В.С., Мовчан Я.П. Методология геоботаники. -К. : Наук.думка, 1991. - С.163-170.
- Шенников А.П. Введение в геоботанику. - Л.: ЛГУ, 1964. - 447с.
- Шмальгаузен И.И. Проблемы дарвинизма. - Л.: Наука, 1969. - 493с.
- Яблоков А.В.,Юсупов А.Г., Эволюционное учение. - М.: Высшая школа,1976. - 335с.
- Ярошенко П.Д. Геоботаника. - М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1961. - 474с.

СПЕЦИФІКА КАР'ЄРНО-ВІДВАЛЬНИХ УРОЧИЩ КРИВБАСУ

В.І.Шанда, Я.В.Маленко.

І.О.Комісар, С.В.Рева

Кар'єрно-відвальні урочища та надурочища є складними поліфаціальними комплексами, котрі сформувалися та розвиваються при відкритті розробці залізної руди та складуванні скринних пухких скельних порід і бідних руд на значних площах впродовж залягання рудного тіла Кривбасу та включають в себе зони обвалення та відвали шахт. Стан основних компонентів цих урочищ обумовлюється пило-димогозовими викидами промислових підприємств Криворіжжя, хімічним, тепловим, акустичним і світловим забрудненням, які суттєво впливають на біоту та спричиняють в ній специфічні процеси добору технотолерантних і рудеральних форм рослин і інших організмів.

Багато фізичних і хімічних явищ і процесів в кар'єрно-відвальних урочищах потребують дегального та ретельного вивчення, екологічного осмислення під кутом зору компенсації

чи нейтралізації їх негативної дії на ландшафт Криворіжжя з цим відповідними заходами рекультиваций.

Вітровий, тепловий, газовий, світловий режими кар'єрно-відвальних урочищ обумовлені розмірами, формою, особливостями будови відвалів і кар'єрів, їх орієнтацією в просторі, природою та барвистістю руд і скришних порід, їх щільністю, термічними, хімічними та водними властивостями. Складність рельєфу відвалів і особлива багатоманітність нано- та мікроутворень, гравітаційні явища осипання, ущільнення, субстритів відвалів і ґрунтів земель, що прилягають до них, хаотичні шаруватість і різнохарактерне змішування різних гірських порід у відвалах, наявність водотривких лінз, розвиток піррової та водної ерозії, специфіка вітрових та термічних потоків і застійні явища, коливання температур і вологості повітря та поверхней відвальних субстратів, їх, часто, значні щільність, твердість, висока мінералізованість, низька трофічність є характеристиками для багатьох кар'єрно-відвальних урочищ, особливо там, де при складуванні існують скришні шибеністі породи.

Відзначаючись екологічною багатоманітністю кар'єрно-відвальні ці урочища в значній мірі впливають на прилеглі території. В результаті відкачування і відведення підземних вод з кар'єрів знижується рівень ґрунтових вод привідвальних ділянок. Наявність відвалів, як елементів позитивного рельєфу і резерваторів рудеральної флори, спричиняє зростання забур'яненості прилеглих до них полів, погіршення трофічних властивостей ґрунтів. Специфіка кар'єрно-відвальних урочищ в цілому зумовлює негативну трансформацію природного середовища.

ГЕОМОРФОЛОГІЯ ПРОВАЛЬНИХ ЗОН КРИВБАСУ

Казаков В.Л.

Утворення зон зрушення та обвалення земної поверхні пов'язано з підземним способом видобутку багатих залізних руд. Відрацювання шахтами верхніх горизонтів руд (до 300 м) призводить до появи порожнин, певних об'ємів покрівля яких обвалюється і формуються провальні форми рельєфу. Навколо провалів поступово з'являються зони зрушення гірських мас і